

ENTREVISTA A RAMÓN VARELA

# “O PAPEL DO ECOLOXISMO GALEGO TEN QUE TER UN PESO REIVINDICATIVO MÁIS FORTE”

Por CERNA/Redacción

O Doutor en Bioloxía e experto en contaminación atmosférica, Ramón Varela Díaz, foi galardoado en 2016 co premio Osixeno de Honra que outorga ADEGA a personalidades cuxas traxectorias teñan contribuído á defensa ambiental de Galiza. Este premio coincidiu coa celebración dos 40 anos de ADEGA, asociación ecoloxista da que foi presidente na década dos 80 e 90.

**Como valoras ese galardón?**

O premio debía ser para todos os membros de ADEGA porque unha organización con 40 anos de vida méreceo.

**Cando foi a túa incorporación a ADEGA e con que temas de traballo?**

Unha vez que remato a carreira a finais dos anos 70, hai sobre a mesa unha serie de temas ambientais relevantes: a central nuclear de Xove, os residuos nucleares, as celulosas, as centrais térmicas que queiman lignito... Hai tantos problemas que non queda máis remedio que meterse nunha organización que defende o medio ambiente e ADEGA cumpre todas esas expectativas. Tamén fun o fundador da delegación de ADEGA en Compostela onde había problemas particulares. Lembro que nos hospitais de Santiago e nos centros de investigación da Universidade os residuos radioactivos non se retiraban, simplemente se almacenaban e non había un sistema de recollida, polo que algúns deles pasarían aos sumidoiros e logo ao río Sar. Aí comezou unha pequena batalla local. A nivel pedagóxico, por exemplo, pedíamos que se indicase o nome científico e común das árbores da Alameda, aínda hoxe sen catalogar. Naquel momento, centrámonos no aspecto reivindicativo e pedagóxico.



Ramón Varela no 30 aniversario de ADEGA.

**En 1980 encargácheste da Secretaría Xeral, no medio dunha crise organizativa de ADEGA...**

Xosé Bar Boo, segundo presidente de ADEGA despois de Domingo Quiroga, deixa a presidencia e pasa a ocupala Xosé Luis Fontenla, de Pontevedra, e eu fágome cargo da Secretaría Xeral. Naquel momento

**O movemento ecoloxista galego é hoxe máis formativo que reivindicativo, e necesita o arroupe de colectivos do Estado e de Europa para incidir no Parlamento Europeo**

había poucas delegacións de ADEGA e un dos factores fundamentais era tratar de estender a toda Galiza o movemento ecoloxista. A delegación da Coruña non estaba por ese labor e houbo diferenzas de opinións durante 2-3 anos. Logo, comprendeuse que era necesario espallar o noso labor a toda Galiza para loitar contra as celulosas, ou contra os encoros do Sela, do Baixo Miño, ou do Navia nas montañas orientais, ou para levar adiante a loita contra os residuos nucleares, de

forma que todas as delegacións actuasen conxuntamente. Foi un momento delicado pero que durou pouco tempo.

**Xa como presidente, participaches nas loitas contra os vertidos radioactivos na Fosa Atlántica... Como o viviches?**

O problema tivo moitas fronteas. Había unha de colaboración con organizacións internacionais, coas que iamos ao mar para loitar contra os vertidos, pero ao mesmo tempo, había batallas de interior. Non só se fixo unha campaña con barcos nos que estivo algún membro de ADEGA tratando de que non se tirasen os bidóns ao mar, senón que nos desprazamos a Inglaterra nun autobús fretado con 28 persoas, percorrendo media Europa e chegando a Didcot, na costa leste do país, onde fixemos unha campaña de sensibilización para tratar de que non se embarcasen os bidóns. En Galiza tamén fixemos unha importante campaña reivindicativa, con apagóns de luz e manifestacións nas que se mobilizaron durante un ano e pico máis de 100.000 persoas. Tamén houbo que enfrontarse á administración que era reticente a entender o tema pese a que lle falabamos da necesidade de protexer os nosos caladoiros de pesca e recursos naturais. Foi un esforzo titánico por parte de toda a organización.

**Houbo similitudes entre a mobilización contra os vertidos radioactivos e a que tivo lugar 20 anos máis tarde contra o Prestige?**

Algo de relación si que existe: salvar os mares por parte dos galegos e galegas. O Prestige foi un fenómeno explosivo de contaminación por marea negra que durou 2-3 meses, moito menos que no caso dos residuos radioactivos. Hai que pensar que estes residuos teñen un perigo potencial de centos de anos e unha marea negra encerra un potencial de 10-25 anos. Pero a nivel de mobilización ten parecidos: hai unha resposta unánime por parte da xente, que ante un feito consumado responde perfectamente. Quizais non respondemos tan ben cando os feitos aínda non están consumados.... Xa nos anos 80 ADEGA propuxera un corredor marítimo atlántico que, pasados os anos, foi feito e que pasa fronte a Galiza para que non existan problemas de choques de barcos e demais. Entón, ADEGA sempre presentou alternativas que, co tempo, parecen ser as correctas.

**En 1989 defendiches no Parlamento Galego a proposta de lei forestal xurdida dunha iniciativa cidadá (ILP). Como avalías a situación daquela e a actual?**

Vese o acertados que estabamos. Nós dicíamos que a ILP era fundamental naquel momento para frear as celulosas que pretendían instalarse en Galiza e, ao mesmo tempo, para parar a eucaliptización ou a plantación de eucaliptos en todos os lugares. Daquela, o papel que

nos reservaba para Galiza o Mercado Común Europeo (hoxe a UE) e o Estado español era a produción de madeira. Ese feito foise manifestando claramente cos anos e na actualidade, aproximadamente dos 15 millóns de m<sup>3</sup> de madeira que se cortan ao ano no Estado, 8 millóns proceden de Galiza e, destes, máis do 90% son piñeiros e eucaliptos. A ILP, que levou ao parlamento 35.000 sinaturas despois dun denodado esforzo por parte de ADEGA e doutras 20 organizacións, fallou porque o goberno tripartito naquel momento non a apoiou. Por dous votos, deixáronos na estacada. Para nós foi sorprendente que esa iniciativa non saíse adiante. Logo, consumouse o que era unha afronta total: a plantación masiva de eucaliptos e a absoluta produción de madeira de crecemento rápido.

### Neste eido, imos por detrás doutros países?

Si. Hai concellos asturianos nos que hai normas en contra do eucalipto e hai especies como a *nitens* que tiña que estar prohibida. O eucalipto está chegando a sitios insospeitados, como á cabeceira do río Miño, no Pedregal do Irimia, ao Azúmara, outro afluente importante do Miño. Os eucaliptos non só están ocupando zonas de prados e cultivos, como na Terra chá, senón tamén zonas próximas ao Courel, ou en Arzúa, Melide... Se non lle poñemos coto, a especie fundamental de Galiza no futuro será o eucalipto, co que isto significa en canto á esquilma do territorio, ao aumento dos incendios forestais e ao caos total na ordenación territorial.

### En 1993 acadaches o título de doutor cunha tese sobre os impactos da choiva ácida en Galiza. Por que se impediu a súa lectura na USC?

Por un lado, as grandes empresas eléctricas, caso de Fenosa e Endesa, tiñan grandes intereses en que non saíse á luz que en Galiza había choiva ácida, malia que se sabía en media Europa que a central térmica das Pontes era unha das máis contaminantes do continente. Díciase que aquí non había choiva ácida, que todo caía no mar e que non había problemas para os cultivos, nin para a saúde. Por outro lado, había intereses particulares de varios membros da Universidade que estaban implicados de forma directa nos estudos de impacto ambiental de

### Se non existise ADEGA, habería que inventala; sen ela, non se entendería a historia ambiental de Galiza

Papelga e de Euro Galicia Forestal, que representaban os dous grandes proxectos de finais dos 80 de multinacionais finlandesas que querían instalarse en Galiza. Como ADEGA se posicionou claramente contra estas celulosas, iso pasou factura. Porén, na universidade máis prestixiosa do Estado naquel momento en temas de ecoloxía, a Autónoma de Madrid, onde me deron a máxima nota, mesmo me pediron desculpas no nome do mundo científico. Para min foi un orgullo.

### Hoxe fas seguimento da contaminación atmosférica en Galiza. Cales son os principais focos emisores?

Son os mesmos que hai 20 anos: as centrais térmicas, Sogama, Alúmina-aluminio, Ence, Repsol,.... Verten ao ambiente dióxido de carbono, monóxido de carbono, compostos de xofre, partículas, e outros, como o caso de Ence, verten mercurio. Curiosamente, sería moi doado que a Administración actuase sobre estes focos porque tan só son unha ducia.

### Non é posible parar o cambio climático?

Aínda que hoxe se deixase de contaminar da forma en que se fai, o fenómeno continuaría durante centos de anos. Falamos de cambio climático desde hai décadas e non se está a facer practicamente nada para frealo. Somos todos un pouco responsables. A administración non contribúe para nada á solución do problema. Galiza, coa súa electricidade renovable e coa súa produción madeireira pode ter un



Ramón Varela no acto de entrega dos Premios Osixeno e Dioxina 2017 de ADEGA na Coruña, onde foi galardoado co Premio Osixeno de Honra.

papel importante na loita contra o cambio climático. Ademais o problema é global. De nada serve que nós adoptemos unha serie de medidas, se China segue queimando carbón como se está queimando, ou se as grandes industrias non deixan de contaminar. O papel individual é moi importante, pero o papel da grande industria e dos grandes monopolios é fundamental.

### Como valoras o ecoloxismo galego e a ADEGA de hoxe?

Cando un movemento chega aos 40 anos nótaselle un certo cansazo, porque se volve unha maquinaria máis pesada. Neste momento o movemento ecoloxista galego, en xeral, é máis formativo que reivindicativo, céntrase máis no voluntariado, en formar as persoas, ou campañas na defensa dos humedais, dos ríos, pero é menos reivindicativo a nivel social. O papel do ecoloxismo galego ten que ter un peso reivindicativo máis forte.

ADEGA, evidentemente, ten un papel fundamental ou de primeira orde. Se non existise habería que inventala. Todo o mundo, a finais do século, cando estude a historia ambiental de Galiza terá que citar a ADEGA. Pero creo que podía tratar de mudar coordenadas no sentido de influir máis a nivel institucional, normativo e local. Tamén boto en falla maior coordinación cos grupos do Estado.

### Cales son as prioridades ambientais no noso país hoxe en día?

Temos moitos problemas que están sen solucionar desde hai 30 anos. É de dementes que Galiza siga ocupando o primeiro posto no Estado en número de incendios forestais. Temos máis de 500.000 Ha de eucaliptos cuxa expansión habería que parar dunha vez. Non se podería permitir unha hectárea máis plantada de eucalipto, ou queremos producir toda a madeira do Estado? Por outro lado, a ordenación territorial non existe. Isto é un caos. Non hai máis que darse un paseo polo país e comprobar que cada un fai o que quere. Este caos organizado beneficiou as grandes multinacionais da madeira. Seguimos tendo vertidos residuais nas rías; non rematou o seu saneamento e xa comezan a fallar algunhas depuradoras instaladas hai 25 anos. Tampouco se fai reutilización nin reciclaxe do lixo. E, por último, temos o problema recorrente da contaminación atmosférica e de augas. O 15% de toda a contaminación atmosférica procedente das industrias e o 10% de todo o que se verte á auga no Estado é de orixe galego. Non podo escoller, todo é prioritario.